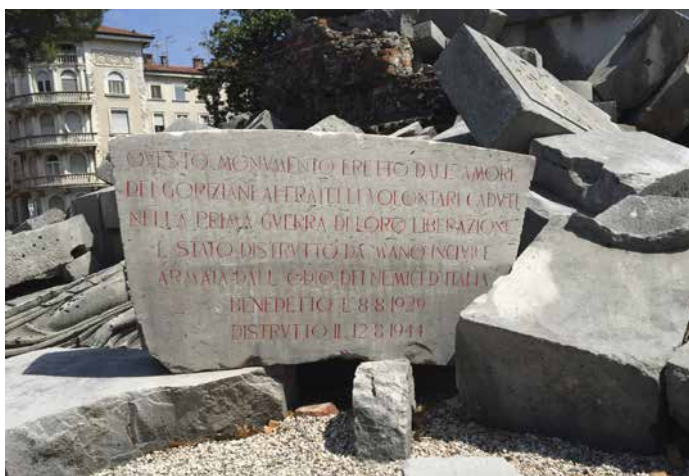


SLOVENSKI ATENTAT V AVGUSTOVSKI NOČI LETA 1944 V GORICI

Erika Jazbar



*Spomenik je postavila ljubezen
Goričanov do sobratov prostovoljcev, ki
so padli med prvo vojno za osvoboditev
mesta, uničila pa divjaška roka, ki jo je
oborožilo sovraštvo nasprotnikov Italije.
Blagoslovljen 8. 8. 1929, uničen
12. 8. 1944*



*Zgoraj: v uvodu
citirani napis
na enem izmed
kamnitih blokov
razstreljenega
spomenika*

*Desno: obeležje za
pehotni regiment
Lupi di Toscana*

V rdeče pobarvani vklesani napis lahko preberemo na enem izmed kamnitih blokov porušenega spomenika, ki kraljuje v Spominskem parku v Gorici. To je tisti park, ki se razprostira ob zadnjem delu Korza Italija do ulice Duca d'Aosta, nedaleč od južne železniške postaje na eni in slovenskega višješolskega središča v Puccinijevi ulici na drugi strani. Posejan je s pomniki, ki proslavljajo take in drugačne vojaške skupine oz. italijanske moče, ki so padli v različnih uniformah za osvoboditev Gorice – če se držimo takratnega besedišča, za njeno *odrešitev* –, da bi se habsburškemu imperiju draga "avstrijska Nica" *vrnila* v naročje italijanske kraljevine.

Mimogrede: med obeležji najdemo tudi kopijo volkov, ki so stali na Sabotinu in spominjali na pehotni regiment Lupi di Toscana. Med njegovimi vojaki, ki so naskakovali krvavi vrh nad Gorico, je bil tudi Giovanni Bergoglio, ded papeža Frančiška.

A pojdimo po vrsti, vrnimo se v leto 1944 in k razvalinam spomenika v parku. Ko je do dramatičnega dogodka prišlo – šlo je namreč za razstrelitev –, v mestu, ki je bilo od kapitulacije Italije septembra 1943 pod nemško upravo, je kaj kmalu dobršen del njegovih večjezičnih prebivalcev – Italijanov, Slovencev, Furlanov in Nemcev – vedel, kdo je bil ali naj bi bil za dejanje odgovoren.

Če boste mimoidočega danes vprašali, ali ve, zakaj stoji v središčnem delu parka kup razvalin, se boste v iskanju odgovora precej namučili. Mogoče pa se bo v zadnjem času le našel kdo, ki bo to vedel, saj so pred desetletjem park in spomenik vključili v *Topografije spominov*.





Topografije spominov ob razstreljenem spomeniku v Spominskem parku

V režiji italijanskih in slovenskih raziskovalcev, med katerimi so bili tudi tisti iz Muzeja novejšje zgodovine, so v Gorici in Novi Gorici izbrali deset pomenljivih postaj in jih opremili s krajšimi teksti, fotografijami in

videopričevanji. Na voljo so na vsaki postaji z interaktivno inštalacijo iz kovanega železa, ki spominja na totem, kjer lahko vsakdo z mobilno napravo posname QR kodo in si ogleda daljšo razlago.

Vodiči le poredko spremljajo skupine, turiste, šolarje in raznovrstne obiskovalce v ta park, ki je na odročnem koncu, laična svetost, vezana na prvo svetovno vojno, pa je z desetletji izgubila na naboju, tako kot drugi podobni kraji, ki jih na Goriškem ne manjka. Priložnosti, da bi поблиže spoznali "slovenske" dinamike okoli razstrelitve spomenika, je zato bolj malo, zadevne literature pa skorajda ni.

Dodajmo še, da Slovenci neradi hodimo v Spominski park, ker je prežet z iredentističnimi parolami, pa tudi zato, ker so leta 1985 v njem postavili lapidarij z vklesanimi imeni 665 Goričanov, ki so jih deportirali med jugoslovansko upravo mesta v maju in juniju 1945, kar je na slovenski del goriške populacije vrglo senco in neizbrisen madež, ki traja še danes. Nelagodno nam je pred temi imeni.

Staro mestno pokopališče

Spominski park (Parco della rimembranza) so uredili po prvi svetovni vojni (1923), letos bo minilo sto let. Podobno kot v drugih italijanskih mestih je imel nalogo, da proslavi italijansko zmago v *veliki vojni*. V Gorici je to bilo še bolj občuteno, saj leto 1918 ni prineslo le konca morije, temveč tudi zgodovinski mejnik, ki je spremenil smer krajevnega zgodovine: prehod pod Italijo, potem ko je bilo mesto 400 let pod Habsburžani, in geografijo, obrnjeno na glavo: Goriška je postala oddaljen severovzhod mediteranske kraljevine, potem ko je bila stoletja južni del srednjeevropskega cesarstva. Nova geopolitična perspektiva je pretresla gospodarstvo, družbo in kulturo.

V desetletjih, ki so sledila demokratizaciji Slovenije, se politika in družba trudita, da bi pogled ponovno obrnili v *staro smer*, vendar do pravih zasukov zaenkrat ni prišlo, saj se mladi še naprej izseljujejo, trgovine zapirajo, mesto hira.

Goriški Spominski park se razprostira na 25 tisoč kvadratnih metrih površine ob glavni mestni arteriji, ki je to začela postajati po odprtju južne železniške postaje (1861), ki je današnja goriška postaja. Severna postaja, tista pred skupnim trgom obeh Goric, je po razmejitvi namreč postala novogoriška železniška postaja.

Do leta 1861 je to bil predel zunaj mesta, na njem so zato v 19. stoletju uredili mestno pokopališče Sv. Križa (1827), po istoimenski kapeli, v kateri so bili pokopani goriški nadškofi, ki danes počivajo v kripti v stolnici. Ko se je po odprtju železniške postaje začelo mesto razvijati tudi v to smer in so ob takratnem Tekališču Franca Jožefa začeli graditi avstrijske vile s parki, so mestno pokopališče prenesli ob severni del mesta, pod Grčno, na površino, kjer so nato leta 1947 začeli graditi jedro Nove Gorice. Staro goriško pokopališče se je namreč do leta 1916 razprostiralo od današnjega Eda centra do novogoriškega gledališča. Šele pred dobrim stoletjem so ga prenesli na današnjo lokacijo med Štandrežem in Mirnom.

Lapidarij z imeni iz Gorice deportiranih ljudi maja in junija 1945, v ozadju razstreljeni spomenik





Spomenik in njegov pomen

Načrt za Spominski park v Gorici je podpisalo prvovrstno ime fašistične arhitekture, v Carrari rojeni Enrico Del Debbio (1891–1973), ki si je med drugim zamislil palačo Farnesine v Rimu in rimski sedež fakultete za arhitekturo, njegovo delo je tudi Foro Italico (takrat Foro Mussolini), ob njem še kopica drugih stavb za režimske potrebe.

Goriški park pa je bil nekaj posebno svetega, saj se je klanjal goriškim prostovoljcem, ki so dezertirali iz avstrijske vojske, se borili na italijanski strani in padli za to, da bi Gorica prešla pod Italijo.

V središču parka je kraljeval – in porušen še danes kraljuje – večji krožni spomenik, ki si ga je Del Debbio zamislil leta 1929 v obliki neoklasicističnega tempeljčka: osem stebrov v dorskem slogu, na kupoli alegorični frizi, v notranjosti mozaiki s prizori goriške zgodovine. Koncept se je naslavljal na Lizikratov spomenik v Atenah, v laični svetosti kraja je bil najsvetejši del parka, saj je mimoidoče spominjal na herojske prostovoljce.

Za njegovo odkritje se je na 13. obletnico prve italijanske zasedbe mesta (8. avgusta 1916) v Gorico pripeljal prestolonaslednik Humbert. S kasnejšo postavitvijo doprskih kipov in obeležji je park kaj kmalu postal simbol italijanskega dela Gorice. Tu so se

ob posebnih dogodkih zbirale fašistične skupine, ki so nato paradirale po Korzu do Ljudskega vrta, tudi v povojnem času so tu potekale raznovrstne italijansko obarvane manifestacije.

V poletni noči leta 1944 močna eksplozija

V poletni noči, točneje 12. avgusta 1944, bila je še trda noč, je v parku prišlo do močne eksplozije, ki je prebudila mesto. Ob zori nedeljskega jutra je ob pogledu na razvaline marsikomu vzelo sapo: Del Debbiov spomenik porušen, razstreljen,

njegovi kamniti bloki razmetani naokrog, nad njimi preživeli steber, ki je pričal o nekdanji veličini manufakta. Veliko je bilo zgražanja, besa in jeze. Mrtvih in ranjenih ni bilo, saj je dinamit razstrelil spomenik ponoči ob 3. uri in 20 minut, rana v italijanskem delu mesta pa je bila globoka, bolečina velika.

Kljub splošnemu razburjenju do večjih javnih protestnih manifestacij ni prišlo, mesto je bilo takrat slabo leto pod nemško upravo in Nemci tega niso dovolili, cenzura pa je izničila katerokoli agitatorsko vlogo medijev. Prebivalci so na spomenik nosili cvetje, italijanske zastave, po mestu širili manjše letake, kleli neznane krivce, a to je bilo tudi vse.

Slovenski krivci

Začelo se je šušljati, da so za atentatom Slovenci. Mogoče partizani? Ne, v mestu jih ni bilo, od atentata so se že naslednji dan ogradili s simbolno gesto: h kostnici italijanskih padlih v prvi svetovni vojni na Oslavju so nesli lovorov venec. Kaj kmalu je med ljudmi obveljalo, da so krivci primorski domobranci oz. skupina članov Slovenskega narodnega varnostnega zbora, ki so akcijo izpeljali z Nemci. Vlogo, ki so jo v celotni zgodbi odigrali okupatorji, so opisovali in še danes opisujejo z različnimi odtenki: so dovolili, so privolili, so spodbudili, so pomagali, so bili zraven. Če se nekoliko poigramo z znanimi definicijami, so Nemci kolaborirali s SNVZ.



Spominski park v 30. letih prejšnjega stoletja (na vrhu) in spomenik leta 1929 (tu zgoraj)

Nad Spominskim parkom in njegovim glavnim spomenikom, ki je proslavljal italijanske prostovoljce proti Avstriji, Nemci prav gotovo niso bili navdušeni, saj je italijanska zmaga zanje pomenila poraz. Med nacisti, ki so bili v Gorici in na našem koncu, je bilo veliko Korošcev, leta 1918 so morali zapustiti kraje, ki so jim bili dragi, po 25 letih so se leta 1943 v Gorico vračali kot domov.

Da so bili akterji atentata Slovenci z nemško privolitvijo ali pomočjo, literatura priznava šele v zadnjem času, razlog je treba verjetno iskati pri protagonistih. O primorskih domobrancih se ni smelo pisati in govoriti, še posebej ne, če so si upali izvesti tako dejanje, če se je to zgodilo na takem kraju in če se dogajanje vključuje v malo raziskano in poznano zgodbo, ko je Gorica vsaj delno ponovno dobila slovensko lice. Gre za dve leti prezgodnje prebujanje slovenstva in še danes moti številne. Napis na razstreljenem kamnu, ki so ga postavili Italijani in je *incipit* našega zapisa, pa je zgodbi že zdavnaj dal okvir.

Topografije spomina, ki segajo v leto 2013, za spomenik ponujajo zgoščeno formulacijo, ki potrjuje pričevanja številnih Goričanov in v Gorici takrat živčih Slovencev, s katerimi sem se o tem in drugih poglavjih, ki so vezana na Slovence pod nemško upravo, pogovarjala v prejšnjih desetletjih. Tekst, ki ga je napisala stroka, med drugim takole pravi: *Po fašističnem atentatu so tempeljček, simbol italijanskosti, leta 1944 razstrelili domobranci s privolitvijo Nemcev, ki so na tak način krepili svojo politiko, ki je slonela na divide et impera.*

Predhodni fašistični atentat

Po fašističnem atentatu torej. Poglejmo podrobneje. Eksplozija v Spominskem parku predstavlja višek daljšega sosledja



Spomenik slikan danes: od 12. avgusta leta 1944 je ostal v ruševinah.

napetosti med slovenskimi (SNVZ) in italijanskimi (salojci) sredinami za časa nemške uprave (1943–1945) v Gorici. Primarni vzrok za zvišani pritisk italijanske strani je bilo javno obnavljanje dotlej prepovedanega slovenstva, ki ga je pri Nemcih dosegla skupina okoli SNVZ skupaj z domačimi silami, ki so se zbirale v krogu dr. Janka Kralja, in ob podpori dela italijanske domače inteligence, ki je bila formirana v avstrijskem

duhu. Njen glavni protagonist je bil goriški prefekt Marino Pace, svojo vlogo je odigral tudi goriški župan Alessio Coronini. Da je bila vloga tega dela italijanskega življa pomembna, pove tržaška inačica zgodbe: tudi v mestu v zalivu je SNVZ poskusil uresničiti podobne zahteve, a tam niso bile mogoče, ker je bil pritisk italijanskih nacionalistov premočan.

Slovincem, ki se niso prepoznavali v OF, je tako v Gorici od konca leta 1943 uspelo po dveh desetletjih fašističnega zatiranja vrniti slovenščino v javnost: v šolo, v časopise, na plakate, slovenski vojaki so korakali po mestu in prepevali slovenske pesmi, Gorica je prvič in zadnjič v svoji zgodovini premogla slovenskega podžupana, vrnilo so se slovenske kulturne prireditve. Slovenci so novosti



sprejemali z navdušenjem, saj so lahko ponovno uživali ob slovenski besedi, pesmi, otroci so se učili slovenščine v šolskih klopih. Osnovno šolo v ulici Mameli je obiskovalo 227 otrok, na slovensko gimnazijo pod Kapelo se je vpisalo 170 dijakov.

Razumljivo je, da na take novice z različnih strani niso gledali z navdušenjem, po eni strani tisti, ki so nasprotovali vsemu, kar je bilo slovenskega, po drugi strani tisti, ki so propagirali, da pri SNVZ gre za izdajalce. Mogoče bo zgovoren primer: uredništvo slovenskega poltednika *Goriški list* je domovalo na Korzu nedaleč od Ljudskega vrta, časopis je izhajal od maja 1944 do konca aprila 1945, spadal je v skupino propagandnih glasil, po zaslugi urednika Milana Komarja, kasnejšega filozofa in argentinskega univerzitetnega profesorja, pa je bil mnogo več, objavljaj je kakovostne zapise, podlistke in razmišljanja. Uredništvo je stražil primorski domobranec in to pred morebitnimi napadi fašistov, ki so si jih očitno pričakovali.

Italijanska fašistična stran je torej dogajanju sledila z velikim nelagodjem. Mera pa je bila polna, ko so si Slovenci upali preveč: napovedali so veliko slovensko akademijo v gledališču Giuseppe Verdi. Potekati bi morala v treh delih, z nagovori in recitatorji, Smetanovo *Prodano nevesto*, pevskimi zbori, z velikim številom nastopajočih. Dovoljenje zanj so dali Nemci.

Tako izkazovanje slovenstva v središču mesta je bilo treba preprečiti, dogodek onemogočiti. In tako so storili. V soboto pred akademijo, ki bi morala potekati v nedeljo, 6. avgusta, je pozno popoldne v gledališču Verdi, ki je bil tudi kino, med kinopredstavo, ki je bila namenjena nemški publiki, počila bomba, ki je terjala štiri smrtne žrtve in 19 ranjenih.

Zbeganost je bila velika, po prvem šoku pa se Slovenci akademiji niso odpovedali. Našli so alternativno lokacijo v današnjem Kinemaxu na Travniku, kjer je bila že takrat kinodvorana, prelepili mesto z lepaki, ki so sporočali novi kraj dogodka, akademijo so tako ob množici prisotnih, lačnih slovenske besede in narodne pesmi, tisto nedeljo uspešno izpeljali.

A zgodba se tu ni končala.

Teden dni po eksploziji v gledališču Verdi, do katere je prišlo 5. avgusta, je nova eksplozija prebudila mesto. V soboto, 12. avgusta, je ponoči dinamit razstrelil spomenik v Spominskem parku v Gorici.

Stran 2
«GGRIŠKI LIST»
Str. 28

Veličastno uspela Slovenska akademija v Gorici

Prvo slovensko akademijo so počastili števili odličniki in dragi gostje. - Udeležba slovenskih pisateljev in pesnikov. - Sijajno izveden spored. - Navdušenje tisočglave slovenske množice. - Popolna zmaga slovenske besede in pesmi

Dolgo začelna in od slovenskih Gorčanov tako vztrajno zahtevana Slovenska akademija se je torej vršila. Ako bi se ta akademija vršila v kakem drugem slovenskem mestu, recimo v Ljubljani, bi jo mogli kot čimurški opazovati zabušiti kot primarna vredn umetniški dogodek, kakor v Gorici pa nam je bila mnogo, mnogo več. Za nas Gorice Slovence je bila to prva veličastna manifestacija naše volje in ljubezni do slovenske besede in do slovenske pesmi. Komu naj izrečemo nevo priznanje za to kulturno manifestacijo, kakor Gorici ni? v drugih jezikih ni izreči videti? Ali naj izrečemo sodelavcem na tej akademiji, ali naj izrečemo našim vrtn propagandistom, ali našim domobrancem ali pa morda celo našim sovražnikom, ki so s svojim besom tu di priprekali k našemu sijanju.

Je bila že vsa Gorica prepletena z malimi lepki v slovenskem, nemškem in italijanskem jeziku, da se akademija kljub zločinu - Verdijevim gladišču na vseh načinih vrši. Tu se je izkazala slovenska trdnost volje. Čeprav nismo mogli v Verdijevem gladišču, smo iskali drugo dvorano in moramo priznati, da so nam bile nemške oblasti pri tem naklonjene. Že v nedeljo popoldne so mogli brati Gorčani zopet v treh jezikih lepki, da se bo slovenska akademija vršila mesto v Verdijevem gladišču v dvorani kinematografa na Travniku.

Po velikosti ta dvorana prav nič ne zaostaja za Verdijevim gladiščem, saj gre vanjo z dobro voljo tudi okoli 1500 obiskovalcev. Nekateri jo celo smatrajo za največjo dvorano v Gorici. Edina motnja, ki je nastala, je bila to, da se je večini od sedeset

ka novomeških domobrancev rospolkovnika Delmana in vse dolbenjske domobrnce, torej junake, ki so na najboljši ogroženosti slovenskih tleh. Ne moremo nadevati se več posameznih imen, ugotoviti na mrazu, da se je na slovenski akademiji zbrala poleg ljudstva tudi vsa odlična slovenska gorška družba. Tako moremo reči, da je bil na akademiji v resnici zbran cvet slovenske gorške družbe.

Predsednik Kulturnega sveta v Gorici
Dr. Anton Kacin govori

V imenu Slovenskega kulturnega sveta za Gorico očitno danes prihodnje. Čast mi je pozdraviti zastopnika gospoda nemškega Berta in gospoda predika. Ne ve oblasti so v Gorici ustvarile razmere, v katerih je mogoča živitev slovenskega dela

Ko se je pred polno dvorano točno ob šestih dvignila zavesa, je obklopno zastrela to nato pa je izbruhnilo v vihar navdušenja. Na odru smo zadržali skupino fantov in deklet v narodnih nobah, tako v primorskih kakor tudi v kronjskih, ko se je ploskanje in navdušenje nekoliko neložilo, je stopil na odor predsednik Slovenskega kulturnega sveta dr. Anton Kacin, ki je imel nato naslednji govor:

Praven spomenik, Goriki Slovence teža dneva nikoli pozabili ne bomo. Sedem let pozneje se je otvorila slovenska gledališnica, ki je stalno prireja koncerte, besede, gladišča predstave in predavanja. Zaučeno je. Prejemajo akademije in nagrade za navdušenjem in

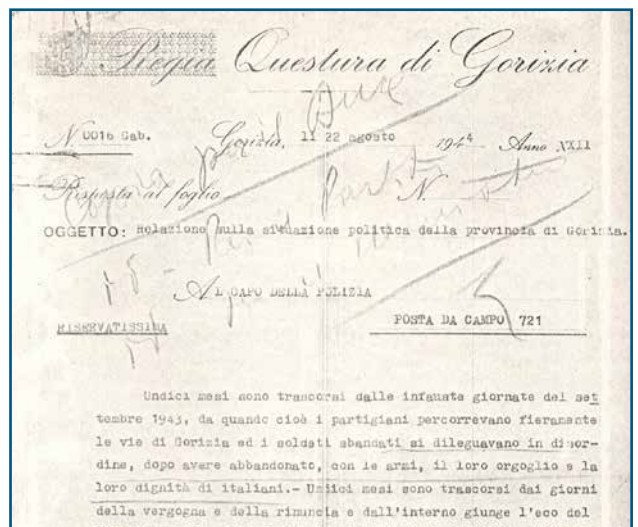
la Gorice »Petrčkov monolog pred kraljem Matjažem«. Gospodica Brajkova je točko-toplo v sopranu zapela Koldice in po gladi »Pavica«. Dvorsen je bil nastop gospodine Semčeve, ki jo je spremljal na klavirju g. prof. Komarja. Izgleda sta slovenske narodne pesmi.

Prejemajo talijana Od jezike ceste more je vedno sfigati salve smeha in to se je g. Cirila Pfeifferja ter na oba ni gospodini Zdravki Sindičevi v polni meri posrečilo. Prav nrisrčno smo se zahvalili tej temu izrečno podarjem Prejemovim dvogovorn. Za tem talijani nastopom pa je sledil noset umetniško vstopno vreden dvosevec iz »Prodane neveste, ki sta ga nala odlična sopranistka gdi. Brajkova in tenorist g. Gorenšek. Vse točke so bile ves čas nagazane z navdušenjem in

Goriški list je 9. avgusta 1944 poročal o slovenski akademiji.

Poročilo goriškega kvestorja

Da sta bombi, do katerih je prišlo v presledku tedna dni, povezani in da je bil atentat na spomenik povračilni ukrep za bombo v gledališču Verdi, potrjujejo vsi pričevalci, povsem logično razlago v zadnjem času potrjuje tudi stroka. Tisti pričevalci, ki so bili bliže SNVZ, tudi dodajajo, da je bil akter podviga v Spominskem parku poveljnik goriških domobrancev Janko Debeljak.



Non sembra paradossale l'affermare che i ribelli sloveni sembra quasi combattano a viso aperto sia pure nelle imboscate, ove si analizza l'operato dei nazionalisti che si friggiano del pomposo titolo di "domobranci". - Costoro tengono una condotta subdola, doppia, insidiosa, sfruttando ogni mezzo in loro possesso per raggiungere le loro finalità, le quali nulla hanno a che vedere con il "nuovo ordine" a cui tendono gli Stati dell'Asse. Animati da odio profondo verso l'Italia,

Prva in šesta stran poročila o politični sliki na Goriškem, ki ga je kvestor poslal v Salò 22. avgusta 1944. Več odstavkov namenja tudi "slovenskim nacionalistom".

Očividci so vsi umrli, izvršitelji so si dali sveto zavezo smrtnega molka v času, ko so uspešni atentati bili nekaj vsakdanjega. Vendar za Mussolinijevo "sveto Gorico" ni nihče niti sanjal, da bi si nekdo predrznil skruniti njihov najbolj dragoceni simbol zmagoslavja iredentizma, mi je pred leti povedal pričevalec.

Zelo povedno je tudi daljše poročilo, ki ga je goriški kvestor Vito Genchi 22. avgusta 1944 poslal nadrejenim v Salò in v katerem opisuje razmere na Goriškem. V njem toži nad Nemci in privilegiranim položajem, ki ga pri njih imajo Slovenci, slovenske pridobitve ga bolijo, kot tudi vedno nove vesti o ustanavljanju slovenskih društev, ustanov, tečajev, *Goriški list* ni podvržen cenzuri kot italijanski časopisi, pravi, ob tem pa niza vrsto drugih pritožb z zaključnim pozivom, naj duče kako pomaga.

Del poročila ima v ospredju tudi *slovenski* atentat. Takole med drugim pravi: "Ne bi zgedalo, da bi zadnji atentat lahko naprtili partizanom, po eni strani zato, ker oni, ko bi hoteli, bi lahko uničili spomenike padlim na Oslavju, Sabotinu in na Kalvariji, ki se nahajajo na njihovem zasedbenem ozemlju, po drugi strani zato, ker je znano, da so 13. avgusta partizani opravili pomenljivo gesto, ko so položili lovorov venec h kostnici na Oslavju. To in pa dejstvo, da so tisto noč videli, kako je iz Spominskega parka odpeljal tovornjak domobrancev, ob tem pa še zadoščenje, ki so ga kazali slovenski nacionalisti, je prepričalo Italijane, da je bil podli atentat opravljen zato, da bi se zbrisal pomnik italijanstva svete Gorice."

Kvestor Genchi med drugim dodaja, da je bila po atentatu katerakoli oblika italijanskega protesta prepovedana, tako kot objave člankov raznih dopisnikov, med prebivalce pa so vsaj širili manjše letake proti slovenskim domobrancem.

O razstrelitvi v Spominskem parku je v Argentini večkrat pripovedoval Milan Komar, pa tudi pisatelj Zorko Simčič, ki je na našem koncu v vrstah SNVZ februarja 1944 izgubil brata Mirka, inženirja kemije, ki počiva na pokopališču pri Sveti Ani v Trstu.

Spomenik kot pomnik vojnih časov

Po atentatu v avgustovski noči se slika spomenika do danes v bistvu ni spremenila. K ruševinam so v naslednjih dneh romali številni Italijani, ob



Italijanska manifestacija pred spomenikom v medvojnem času

avgustovski obletnici zavzetja mesta so potekali spominski dogodki, v času zavezniške vojaške uprave so tu organizirali italijanske manifestacije, prišlo je tudi do incidentov in pretepov. Mestne oblasti so naposled sklenile, da spomenik ostane nedotaknjen, kup razmetanih kamnitih blokov s samotnim stebrom nad njimi. Med bloke so postavili fotografijo tempeljčka pred razdejanjem, na enega izmed blokov pa napis, ki smo ga omenili v uvodu.

V Spominskem parku danes potekajo institucionalni dogodki in vojaški pokloni pred raznimi obeležji, prve dni maja se pred lapidarijem spominjajo deportiranih.

Park pa je čez leto v domeni tujih državljanov, ki so začasno nastanjeni v Gorici, tu preživljajo jutra in popoldneve, skupaj z negovalkami različnih narodnosti in redkimi domačimi sprehajalci.



Spominski park slikan s Korza Italija